

„Egyetlen hamis eszmétől barbárokká válhatunk” (Diderot)

FORRADALOM ÉS MEGTORLÁS
VAS MEGYÉBEN 1956–1960

* * *

Régóta vita tárgya „történész-berkekben” az *oral history*, tehát a vizsgálat tárgyául szolgáló történelmi eseményekben ilyen-olyan szerepet betöltő emberek visszaemlékezései alapján megírt történelem. Akadnak ellenzői és pártolói szép számban, s nehéz igazságot tenni érveiket hallgatva. Egy biztos, oly – immáron – történelmi korokat kutatva, melyekben egy totalitárius rendszer vezére, avagy maga a bürokrácia kézi vezérrelssel irányított birodalmát, nagyon sok értelme nincs a dokumentumokba „temetkezni”, mivel a legnagyobb és legaljasabb utasításokat soha nem vetették papírra. Hitler sohasem írta le, hogy ma hány zsidót kell kiirtani, s a recski tábor halottairól sem vezettek hivatalos pártállami statisztikát. Ilyen, s ehhez hasonló történelmi események felderítéséhez nyújthatnak sok segítséget a „nagy idők még élő tanúinak” visszaemlékezései.

Ilyen történelmi esemény az 1956-os magyar forradalom, és ilyen történelmi korszak az „átkos”, a kommunizmus negyven éve.

Nagyszerű és követendő feladatra vállalkozott a Vas Megyei Honismereti Egyesület és a Honvéd Hagyományörző Egyesület, amikor Both Béla szerkesztésében egy Emlékkönyv címet viselő sorozatot indított, azaz a céllal, hogy feldolgozzák a XX. század helyi eseményeit. 1997 végéig három kötet jelent meg e sorozatnak. Az elsőben '56 szombathelyi tényeiről, eseményeiről és közvetlen következményeiről adtak közre gazdag információs anyagot, a másodikban a II. világháború alatti szombathelyi és a MÁV Szombathelyi Vasútigazgatósága területén történt bombázásokról kaphattak képet az érdeklődők.

1997 decemberében jelent meg a sorozat harmadik kötete, a *Forradalom és megtorlás Vas megyében 1956–1960* címmel. A történelem bebizonyította, hogy az erőszakkal és csalásokkal a magyar népre erőltetett proletárdiktatúrának nincs létjogosultsága. Erre sokan rájöttek már 1956-ban – vagy csak megéreztek –, és szembeszálltak a nemzetidegen hatalommal. A forradalom és szabadságharc fő eseményei Budapesten zajlottak, s végkimeneteléről nagyhatalmi szinten történt döntés, de nem szabad megfeledkezni arról, milyen gyorsan mozdult meg a vidék, és sorakozott fel a főváros mögé, hiszen a forradalomnak a vidéki tömegek támogatása és együttérzése adta hitelét. Az Emlékkönyv sorozat harmadik kötetének fő tanulsága ez, s a főhajtás az egyszerű, vidéki emberek előtt, akik az igaz ügy mellé álltak amikor „megkövetelte a haza”, de róluk most megfeledkeznek a „nagyok”, a „pestiek”. Ezek az emberek megérdemlik, hogy nevük és tetteik ne csak az őket elítélő és megbélyegző bírósági ítéletekben és jegyzékekben maradjanak fenn – elferdítve az igazságot – hanem ilyen pozitív hangvételű, az eseményeket nemzeti értékükhöz méltóan, s igazul kezelő könyvekben is. Emellett a könyv nagy érdeme, hogy mentes a sárdobálástól, nem ítélezik a „másik oldal” felett, tartózkodik minősítésüktől. Fontos lenne szerintem ez a higgadt hangnem és tárgyilagosság minden ilyen jellegű kiadványnál.

A Forradalom és megtorlás... kiváló forrásértékű kiadvány, olyan források és visszaemlékezések tudatosan és átláthatóan megszerkesztett halmaza, mely szép emléket állít a Vas megye történetében jeles tetteket végrehajtóknak. A megye valamennyi települését sorra veszi betűrendben, járásonként. A jegyzetelés pontos, korrekt. A mellékletek tartalmazzák a könyvben tárgyalt

események bírósági eljárásainak és ítéleteinek jegyzékét, azzal kapcsolatos újságcikkeket, közlönyöket és egyéb dokumentumokat. Talán csak egy jól megszerkesztett névmutató hiánya róható fel a kötet szerkesztőinek, mely nagyban megkönnyítette volna a visszakeresést. Az egyébként formailag is szépen kidolgozott könyv *Tibola Imre kanonok A vas megyei katolikus papok részvétele az 1956-os forradalomban* című tanulmányával zárul, amely

a szerzőtől már megszokott igényes színvonalat hozza.

Nem szabad hagyni, hogy az emlékek a szemtanúkkal sírba kerüljenek. Ezért tartom jónak e kezdeményezést. Azután már a „történet-detekatív” feladata, hogy a sokszor egymásnak ellentmondó „vallomások” birtokában igazságokat tegyen, következtetéseket vonjon le bizonyítékok feltárásával és bemutatásával.

Döbör András

Egy könyv, melyet minden író embernek olvasnia kell

GYURGYÁK JÁNOS:

Szerzők és szerkesztők kézikönyve.

Budapest, 1996, Osiris Kiadó.

* * *

A közelmúltban egy olyan könyvvel gazdagodott a könyvtárunk, amelyet – szerény véleményem szerint – minden író embernek – tanárnak, tudósnek, irodalmárnak és közép- és felsőfokú diáknak – el kell(ene) olvasnia.

A szerző Gyurgyák János az Osiris Kiadó szerkesztője. A rendszerváltás idején alapított (korábban *Századvég* nevű) könyvkiadó rövid idő alatt a könyvszakma és az olvasóközönség elismerését vívta ki igényes külsőben megjelenő társadalomtudományi műveivel. Az Osiris orvosolta a humán felsőoktatásban megszűnő jegyzetkiadás minden gondját-baját, azzal, hogy – igaz, borsos áron – sorozatban adja ki a már csak sárga csíkos, olvasótermi példányokban elérhető egyetemi klasszikusokat.

Bevezetőjében azt hangsúlyozza a szerző, hogy a számítástechnika forradalmasította ugyan a könyvkiadást, de ennek nyilvánvaló előnyei mellett számos hátrányát tapasztalhattuk. Hiszen a fényszedés technikája nyilvánossá, mindenki által művelhető

vé tette a könyvkiadás addigi évszázados, ólomszagú titkokba burkolózó világát. Ma már egy alapszintű masinával és egy *korszerről*, jó programmal (Page Maker, Quark Xpress, Corel Ventura stb.) egy szorgalmas ember játszi könnyedséggel elvégezheti pár nap alatt azt a hatalmas munkát, mely fél évezred, Gutenberg óta a nyomdászok nehéz mestersége volt. Egy szerény terjedelmű, egyszerű megjelenésű kiadványhoz pedig mindenki *Wordje* is bőségesen elegendő.

De a tömeges könyvkiadás és a szellemes szövegszerkesztő programok nem javították, hanem nyilvánvalóan rontották a könyvek minőségét. Drasztikusan fogalmazva ma minden szemét megjelenhet, és a néhány, hagyományos minőséget őrző könyvkiadótól eltekintve a szerző és az olvasó csak reménykedhet, de biztos nem a kiadvány jó minőségében.

Így a recenzált könyv tulajdonképpen a könyvvel foglalkozók „bibliája” lehet. A szerzőt érezhetően az a szimpatikus elhatározás vezette, hogy a könyvkiadásban szerzett óriási tapasztalatát megossza az olvasóval. Reményei szerint, ha a kézikönyv „ajánlott” szabályrendszere általánossá válik, ezzel meg lehet állítani a szövegek és kiadványok színvonalának romlását a komputer-korszakban.